

مدرس:

خلیل عقیلے فرج

Draghili.blog.ir

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم
دانشکده علوم قرآنی ملایر

آیین ویرایش متون علمی

فایل ششم

ایجاز و پرهیز از دراز نویسی / قواعد فعل

امام صادق علیه السلام:

خوشبخت، کسی است که برای
نفس خود خلوت و فراغتی یابد
و به کار اصلاح آن پردازد

بحار الأنوار ص ۲۰۳ ج ۷۸

□ ایجاز

✓ ایجاز در نوشته، یکی از موارد مهم برای

داشتن متنی زیبا و خوانا است.

✓ شرط ابتدایی برای دچارنشدن به درازنویسی، این است که نوشته ما محیطی صمیمی برای گفت و گو با خواننده باشد. گاهی اوقات، نویسندگان برای توضیح بیشتر و نیز شفاف سازی، ناخودآگاه سبب طولانی شدن متن خود می شوند اما می توانند با پیرایش متن خود، این مشکل را برطرف سازند.

□ روش های مختلفی برای پرهیز از درازنویسی

۱- حذف جمله های میان پیوندی

به جمله زیر دقت کنید:

«معلم برای اینکه درس خود را شفاف و واضح بیان کند و مقصود خود را به دانش آموزانش منتقل کند به گونه ای که دانش آموزان کاملاً متوجه مقصود او بشوند مدام از عبارت های تأکیدی و قید و صفت استفاده می کرد.»

• جمله بالا را می توان با حذف برخی عبارت ها، به این صورت خلاصه کرد:

«معلم برای اینکه مقصودش را به دانش آموزان منتقل کند، از عبارت های تأکید، قید و صفت استفاده می کرد.»

□ روش های مختلفی برای پرهیز از درازنویسی

۲- تقسیم جمله بلند به چند جمله کوتاه

به جمله زیر دقت کنید:

«معلم برای اینکه درس خود را شفاف و واضح بیان کند و مقصود خود را به دانش آموزانش

منتقل کند به گونه ای که دانش آموزان کاملاً متوجه مقصود او بشوند مدام از عبارت های

تأکیدی و قید و صفت استفاده می کرد.»

• جمله بالا را می توان به دو عبارت تقسیم کرد:

«معلم برای بیان مقصود خودش از عبارتهای تأکیدی استفاده می کرد. همچنین به کار بردن

قیدها و صفت ها می تواند به فهم بهتر دانش آموزان کمک کند.»

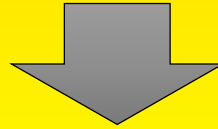
□ روش های مختلفی برای پرهیز از درازنویسی

۳- حذف عبارت ها و کلمات زاید

به جمله زیر دقت کنید:

«داستان زندگی حضرت یوسف به رنج هایی که وی به سبب حسادت برادرانش کشید و جریان

رسیدن حضرت یوسف، این پیامبر الهی، به مقام عزیز مصر می پردازد».

«داستان یوسف (ع)، به رنج های آن حضرت و نیز رسیدن وی به مقام عزیز مصر می پردازد».

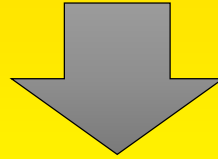

□ روش های مختلفی برای پرهیز از درازنویسی

۴- تبدیل جمله های معترضه به عبارت های بدلی

به جمله زیر دقت کنید:

«آرش امینی که دانش آموز است و اهل مازندران است در این روزها به کار کشاورزی هم می پردازد».

«آرش امینی، دانش آموز مازندارنی، این روزها به کار کشاورزی نیز می پردازد».

□ روش های مختلفی برای پرهیز از درازنویسی

۵- تبدیل کلمه ها و عبارت های بلند به کوتاه

به این نمونه ها دقت کنید:

از سوی: از / در معرض فروش قرار دادن: فروختن / به رشته تحریر درآوردن: نوشتن / غیر

قابل بخشش: نابخشودنی / ابراز تشکر کردن: تشکر کردن / سعی در ... دارد: می کوشد / از

طریق: با / ارسال کردن: فرستادن.

□ قواعد حذف فعل

✓ در بسیاری از متن های زبان فارسی مشاهده می کنیم که فعل ها بدون قرینه و نابجا حذف شده اند. اگرچه حذف کلمات اضافه یکی از راه های گریز از درازنویسی است، اما گاهی اوقات، حذف نابجای فعل، باعث آسیب رساندن به ساختار متن می شود. برای نمونه به جمله های زیر دقت کنید:

دیروز در خانه غذا و سپس به دانشگاه رفتم.

✓ در این جمله فعل «خوردن» بدون قرینه حذف شده است. دقت کنید که به قرینه فعل «رفتن» نمی توان فعل «خوردن» را حذف کرد؛ زیرا از یک جنس نیستند.

دیروز در خانه غذا خوردم و سپس به دانشگاه رفتم.

□ کاربرد نامناسب افعال معین یا کمکی

امروزه در بسیاری از نوشته های رسمی یا متون و نامه های اداری، از فعل هایی مانند «می گردد، می باشد، می سازد و می نماید» زیاد استفاده می شود؛ در حالی که استفاده از آنها درست نیست.

۱- فعل «گردیدن» به معنی «چرخش به دور چیزی» است. برای مثال زمین به دور خورشید

می گردد. بنابراین استفاده از آن به جای فعل «می شود» درست نیست. مثال:

✓ خواندن متون کهن فارسی به نویسندگان توصیه می گردد.

✓ خواندن متون کهن فارسی به نویسندگان توصیه می شود.

۲- فعل «می‌باشد» از مصدر «بودن» است؛ اما بر اساس دستور زبان فارسی، کاربرد چندانی

ندارد و بهتر است به جای آن از فعل «است» استفاده شود.

مثال:

یکی از غلط‌های رایج در نوشته‌ها، حذف فعل بدون قرینه می‌باشد.

یکی از غلط‌های رایج در نوشته‌ها، حذف فعل بدون قرینه است.

۴- استفاده از فعل «نمودن» به جای «کردن» نیز از دیگر اشتباهات است که گاهی برای پرهیز از

تکرار آورده می شود.مثال:

از شهروندان عزیز **تقاضا می نمایم** که از وسایل نقلیه عمومی **استفاده نموده** و موجب افزایش

ترافیک نشوند.

از شهروندان عزیز **تقاضا می کنیم** که از وسایل نقلیه عمومی **استفاده کنند** و موجب افزایش

ترافیک نشوند.

۵- اما کاربرد نابجای فعل «هست» به جای «است»، رایج ترین کاربرد نادرست فعل است. فعل «است» به تنهایی معنای خاصی ندارد. معمولاً فعل «است» به عنوان رابطی برای مسند و مسندالیه به کار می‌رود. در واقع «است» بر چگونگی دلالت دارد.

مثلاً: «هوا گرم است.» این جمله به سؤال «هوا چگونه است؟» پاسخ می‌دهد.

اگر پرسیم که «داستان زندگی آن فرد، چگونه است؟» پاسخ ما این جمله است: «داستان زندگی آن فرد، جالب و شنیدنی است.»

«هست» به معنای وجود داشتن است. از این فعل، برای اثبات موجودیت چیزی استفاده می‌شود.

مثلاً: «معلم در مدرسه هست» در این جمله «هست» به وجود داشتن معلم در مدرسه اشاره می‌کند.

سعید در دانشگاه هست؟ (وجود دارد؟)

✓ سعید در دانشگاه است؟

هوا امروز ابری است.

✓ هوا امروز ابری هست

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ